

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<i>Przewodniczący</i>	<i>SSA Andrzej Palacz (spraw.)</i>
<i>Sędziowie:</i>	<i>SA Marek Klimczak</i> <i>SO del. Jan Dela</i>
<i>Protokolant:</i>	<i>st.sekr.sądowy Cecylia Solecka</i>

po rozpoznaniu w dniu 4 kwietnia 2013 r. na rozprawie

sprawy z powództwa ***Z. I. i J. I.***

przeciwko (...) ***SA w Ł.***

o zadośćuczynienie pieniężne

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 16 listopada 2012 r., sygn. akt I C 346/12

I. ***o d d a l a*** apelację,

II. ***n i e o b c i ą ż a*** powodów kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz strony pozwanej .

UZASADNIENIE

Powodowie Z. I. i J. I. domagali się zasądzenia od pozwanego (...) S.A. w Ł. kwot po 104000 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę po śmierci córki A. K. z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa i kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych .

Według powodów kwoty tytułem zadośćuczynienia pieniężnego winny wynosić po 150000 zł na każdego z nich, ale z uwagi , że zmarła córka, która zginęła w wypadku samochodowym przyczyniła się do szkody w wysokości 20% i że pozwane Towarzystwo wypłaciło już powodom, przed wniesieniem pozwu, kwoty po 16000 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego, powodom należą się jeszcze kwoty po 104000 zł .

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa uważając , że wypłacone w ramach postępowania szkodowego, zadośćuczynienia pieniężne na rzecz powodów w kwotach po 16000 zł naprawiają krzywdę. Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych .

W wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że w wyniku wypadku komunikacyjnego mającego miejsce 9.11.2009 r w S. poniosła śmierć A. K., córka powodów . Sprawcą tego wypadku był J. T. kierujący pojazdem marki A. , nr rej. (...), który nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że nie zachował należytej ostrożności i nienależycie obserwował drogę w czasie wykonywania manewru skrętu w prawo w obszarze zbliżania się do przejścia dla pieszych, w wyniku czego potrącił znajdującą się na przejściu A. K. – został on skazany prawomocnym wyrokiem karnym. Do wypadku przyczyniła się także poszkodowana, która weszła na przejście przed nadjeżdżającym autobus .

Ustalił Sąd Okręgowy także, że córka powodów w chwili śmierci miała 24 lata, od prawie 2 lat była mężatką, a od 1,5 roku matką . Była ona studentką III roku germanistyki w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w S., po ukończeniu licencjatu zamierzała kontynuować studia w celu zdobycia tytułu magistra. W przyszłości planowała starać się o pracę w zawodzie nauczyciela języka niemieckiego. Zmarła wraz z mężem i córką zamieszkiwała ze swoimi rodzicami w R., prowadząc razem z nimi wspólne gospodarstwo domowe . Powodowie byli bardzo dumni z córki, jako dziecko nigdy nie sprawiała problemów wychowawczych . Jako dorosła kobieta pomagała rodzicom w pracach domowych, sprzątała, gotowała i dbała o stan domu, była życzliwa w stosunku do rodziców. Rodzice mogli liczyć na pomoc córki w przyszłości i na wsparcie z jej strony . Powodowie posiadają 5 – cioro dzieci, jednakże z nimi pozostała tylko córka A. K., bo pozostałe dzieci wyjechały z rodzinnej miejscowości zakładając własne rodziny .

Po śmierci córki powodowie załamali się , powódka przez cały czas zażywa leki uspakajające i leki na sen . Powodowie nie korzystali i nie korzystają z pomocy specjalisty psychologa. Po śmierci córki powódka sprawowała opiekę nad wnuczką w okresie, gdy ojciec wnuczki przebywał w pracy .

Ustalił Sąd Okręgowy również na podstawie opinii biegłego psychologa klinicznego H. M., że dla powódki Z. I. nagła śmierć córki była silną traumą, która pozostawiła w jej osobowości trwałe ślady w postaci wzmoczonego niepokoju emocjonalnego, większej drażliwości, żalu połączonego z nagłymi wybuchami płaczu . Silny stres po stracie córki, który utrudniał jej normalne funkcjonowanie, ulega stopniowemu osłabieniu, jedynie pozostawia, w formie śladowej, uczucie żalu, tęsknoty i smutku, który towarzyszyć będzie powódce do końca życia, a którego nie da się w żaden sposób wymazać z jej świadomości . Dzięki dobrej relacji z mężem i pozostałymi dziećmi powódka nie wymagała i nie wymaga pomocy specjalistycznej .

Dla powoda J. I. nagła śmierć córki była bardzo silnym wstrząsem psychicznym, z którym nie byłby sobie w stanie poradzić, gdyby nie wsparcie ze strony najbliższych i zażywanie leku uspakajającego . Mechanizmy obronne powoda na silny stres są mocno zahamowane . Jest on człowiekiem małowównym , bardziej zamkniętym w sobie, dlatego z dwójką siłą przeżywa negatywne emocje i nie może sam sobie z nimi poradzić . Towarzysząca choroba cukrzycy może dodatkowo osłabiać w jego osobowości mechanizmy odporne na stres. Powinien poddać się specjalistycznej terapii psychologicznej przez okres 1/2 roku .

Pozwany w ramach postępowania szkodowego , przy przyjęciu 20% przyczynienia się zmarłej do powstania szkody, wypłacił powodom po 16.000 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za śmierć osoby najbliższej.

Analizując powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy przyjął, że powództwo powodów oparte na przepisie art. 446 § 4 kc, co do zasady, jest uzasadnione .

Niewątpliwie śmierć osoby najbliższej jest najbardziej uciążliwą, trwałą krzywdą, w istocie zawsze jest nie do naprawienia wobec niemożności przywrócenia stanu poprzedniego. W orzecznictwie przyjmuje się wyłącznie kompensacyjny charakter należnego pokrzywdzonym zadośćuczynienia, co w powiązaniu z niemożliwością materialnej „wyceny” doznanych krzywd powoduje ogromne trudności w określeniu jego wysokości. Kompensata majątkowa ma na celu przewyżczenie przykrych doznań jakimi niewątpliwie są cierpienie, ból, osamotnienie po stracie najbliższego członka rodziny. Służyć temu ma nie tylko udzielenie pokrzywdzonym należytej satysfakcji moralnej w postaci uznania ich krzywd wyrokiem Sądu, ale także zobowiązanie do świadczenia pieniężnego.

Uprawnionymi do żądania kompensaty na podstawie tego artykułu są wyłącznie najbliżsi członkowie rodziny zmarłego. Pojęcie „osób najbliższych” należy oceniać nie tylko w oparciu o kryterium czysto formalne, ale na podstawie faktycznie istniejącego stosunku bliskości pomiędzy osobami pozostającymi we wzajemnych relacjach rodzinnych. Niewątpliwie jednak do kręgu tego należą dzieci, małżonek, rodzice oraz rodzeństwo zmarłego. Zobowiązany z tego tytułu jest podmiot, który ponosi odpowiedzialność deliktową za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, a w konsekwencji śmierć bezpośrednio poszkodowanego.

Niewątpliwym w okolicznościach niniejszej sprawy jest, że powodowie jako rodzice doznali ogromnej krzywdy spowodowanej śmiercią dziecka. Więzy łącząca rodzica z dzieckiem jest jedną z silniejszych więzi międzyludzkich. Brutalne rozerwanie tej więzi przez śmierć dziecka jest dla rodzica przeżyciem pozostawiającym ślad na całe dalsze jego życie. Za życia A. K., powodów łączyły z córką bardzo silne więzi, razem mieszkali i pomagali sobie nawzajem w różnych sytuacjach życiowych. Zmarła córka była dla powodów wsparciem i pomocą w codziennym funkcjonowaniu. Jej śmierć niekorzystnie odbiła się na zdrowiu powodów, zarówno fizycznym jak i psychicznym. Z opinii biegłego z zakresu psychologii H. M. wynika, że śmierć córki była dla powodów bardzo silną traumą, a żal, smutek i tęsknota będą im towarzyszyć do końca życia.

Wycena bólu, rozpaczy i cierpienia po stracie dziecka jest bardzo trudna. W przypadku powodów zakres doznanej przez nich krzywdy jest znaczny, niemniej w ocenie Sądu żądanie jego wyrównania jest wygórowane. Mając na uwadze opisane powyżej okoliczności, zdaniem Sądu odpowiednią kwotą zadośćuczynienia jest kwota 80.000,00 zł. Biorąc jednak pod uwagę stopień przyczynienia się poszkodowanej do wypadku ustalony na poziomie 20% (80.000,00 zł – 20% = 64.000,00 zł), jak również kwotę wypłaconą przez pozwane Towarzystwo (16.000,00 zł), po odliczeniu tych kwot należało przyznać każdemu z powodów po 48.000,00 zł zadośćuczynienia.

Powodom należą się także od zasądzonych kwot pieniężnych ustawowe odsetki liczone od dnia 11.04.2012 r. , gdyż w tej dacie pozwany został wezwany do spełnienia świadczenia na podstawie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. Zgodnie z przepisem art. 455 kc, jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania . Na podstawie art. 481 § 1 kc odsetki należą się wierzycielowi od chwili, gdy świadczenie pieniężne stało się wymagalne, a dłużnik go nie spełnił.

O kosztach procesu należało orzec na podstawie art. 98 kpc i art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W konsekwencji powyższych ustaleń faktycznych i przyjętych poglądów Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 16.11.2012 r. , sygn. akt I C 346/12 :

I. zasądził od pozwanego na rzecz powódki Z. I. kwotę 48000 zł z ustawowymi odsetkami od 11.04.2012 r.,

II. zasądził od pozwanego na rzecz powoda J. I. kwotę 48000 zł z ustawowymi odsetkami od 11.04.2012 r,

III. oddalił powództwa w pozostałej części,

IV. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2597,68 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu,

V. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2393,96 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu,

VI. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu kwotę 2300 zł tytułem opłat sądowych od uwzględnionych roszczeń , od uiszczenia których powodowie byli zwolnieni.

Od powyższego wyroku w zakresie oddalenia powództwa w pozostałym zakresie (pkt. III wyroku – co do kwot po 56.000 zł) i rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawartego w pkt. IV i V, apelację wywiedli powodowie i zarzucając :

1. naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 446 § 4 kc poprzez niewłaściwą jego wykładnię i błędne zastosowanie na skutek przyjęcia, że kwoty po 80.000 zł zasądzone na rzecz Z. I. oraz J. I. są adekwatne do rozmiaru doznanej przez nich krzywdy i odpowiadają jej zakresowi, co jest sprzeczne z brzmieniem tego przepisu i jego prawidłową wykładnią, a także okolicznościami sprawy, o czym świadczą następujące ustalenia faktyczne :

- przeżycia powodów po śmierci córki są bardzo dotkliwe i do chwili obecnej nie poradzili oni sobie ze stratą osoby najbliższej, co znajduje odzwierciedlenie w całokształcie materiału dowodowego zebranego w sprawie ,

- rodzice byli związani z córką więzią emocjonalną , a śmierć dziecka wymaga odpowiedniej rekompensaty, tym bardziej, iż powodowie do chwili obecnej nie powrócili do funkcjonowania sprzed daty śmierci córki oraz borykają się z problemem akceptacji rzeczywistości, ogromnym cierpieniem, tęsknotą oraz poczuciem pustki związanym z bezsenssem śmierci dziecka,

- skala cierpienia , poczucie osamotnienia i braku wsparcia osoby najbliższej, utrata bezpieczeństwa i stabilizacji, a także silny wstrząs i poważne skutki wypadku z dnia 9.11.2009 r. dla zdrowia psychicznego powodów (s. 4 i 5 uzasadnienia), stanowią argumenty, które winny skutkować zasądzeniem wysokich kwot z tytułu zadośćuczynienia w niniejszym przypadku, w istocie zaś uznane za odpowiednie przez Sąd I instancji kwoty jawią się jako rażąco nieodpowiednie i zaniżone ,

- przeżycia powodów po śmierci córki, choć niemożliwe do przełożenia na konkretne sumy pieniężne niewątpliwie wymagają właściwej rekompensaty uwzględniającej rozmiar krzywdy i cierpienia , a ponadto krzywda po śmierci osoby najbliższej winna być oceniana indywidualnie w każdym przypadku stosownie do wszystkich okoliczności sprawy tj. m.in. cierpienie poszkodowanego oraz rzeczywistych relacji i więzi łączących członka najbliższej rodziny ze zmarłym .

2. błędne rozstrzygnięcie o kosztach procesu (naruszenie art. 100 kpc zd. drugie w zw. z art. 98 § 3 kpc) poprzez zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego sprzecznie z zasadą, iż koszty zastępstwa procesowego winny być liczone w pełnej wysokości od uwzględnionej części powództwa z uwagi na to, że powództwo co do zasady zostało uwzględnione , a wysokość należnej sumy zależna była wyłącznie od oceny sądu ,

wnieśli o zmianę wyroku w zaskarżonej części przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwot po 104000 zł w miejsce kwot po 48.000 zł , a także zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu w całości stosownie do wartości uwzględnionej części powództwa , jak również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania .

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych .

Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę na skutek apelacji powodów, zważył co następuje :

Apelacja jest bezzasadna i jako taka podlega oddaleniu .

I.Przepis art. 446 § 4 kc obowiązuje od 1.08.2008 r. i daje on możliwość przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego – niezależnie od odszkodowania - także zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę. Przyjmuje się powszechnie, że przesłanki do wystąpienia z roszczeniem o zadośćuczynienie w trybie tego przepisu są analogiczne jak przesłanki dochodzenia zadośćuczynienia pieniężnego określone w art. 445 kc, a jedyna różnica sprowadza się do tego, że zadośćuczynienie pieniężne na podstawie art. 445 kc może być przyznane pokrzywdzonemu tylko w przypadku wyrządzenia mu krzywdy przez naruszenie wskazanych w nim dóbr osobistych, natomiast w świetle art. 446 § 4 kc

zadośćuczynienie pieniężne ma zrekompensować stratę niemajątkową (doznaną krzywdę) wywołaną przez śmierć najbliższego członka rodziny .

Wskazówką co do wysokości zadośćuczynienia pieniężnego zasadzanego na podstawie art. 446 § 4 kc, zawiera ustawowe zastrzeżenie , że powinno być ono odpowiednie , uwzględniające rodzaj i rozmiar szkody niemajątkowej (krzywdy) ponieważ okoliczności te pozwalają określić proporcje szkody do satysfakcji płynącej z otrzymanej kwoty pieniężnej .

Na rozmiar krzywdy , a w konsekwencji wysokość zadośćuczynienia, składają się cierpienia fizyczne i psychiczne osoby najbliższej, których rodzaj, natężenie i czas trwania należy każdorazowo ustalić przy uwzględnieniu okoliczności sprawy . Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia należy także mieć na uwadze , że zadośćuczynienie pieniężne ma charakter kompensacyjny, nie może być więc symboliczne, ani także nadmierne do doznanej krzywdy .

Wysokość zadośćuczynienia musi być ponadto utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom i stopie życiowej społeczeństwa .

Mała stosunkowo uchwytność szkody niemajątkowej z punktu widzenia jej ścisłego określenia prowadzi do wniosku , że w sytuacji , gdy sąd orzekający nie pominął istotnych okoliczności przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia pieniężnego, naruszenie art. 446 § 4 kc może mu być wykazane jedynie wówczas, gdy przyjęte zadośćuczynienie jest rażąco zawyżone lub zaniżone .

W niniejszej sprawie, co wnika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, Sąd Okręgowy dokonał koniecznych i trafnych ustaleń, posilkując się opinia biegłego psychologa klinicznego H. M. co do cierpień psychicznych powodów ich natężenia, czasu trwania , perspektyw na przyszłość odnośnie powoda J. I., sytuacji rodzinnej powodów i te ustalenia Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne .

Analizując te powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy w konsekwencji przyjął , że kwotą odpowiednią dla powodów tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w postaci śmierci córki będą kwoty po 80.000 zł i zdaniem Sądu Apelacyjnego to przyjęcie jest trafne , a w każdym razie nie można podzielić zarzutu apelacyjnego, że te kwoty tytułem zadośćuczynienia pieniężnego są rażąco zaniżone w ustalonym stanie faktycznym .

II. Także rozstrzygnięcie Sądu I instancji o kosztach procesu, mimo błędnej podstawy rozstrzygnięcia tj. art. 98 kpc zamiast art. 100 zd. 2 kpc, jest trafne .

Utrwalony jest pogląd (vide uchwała SN z 30.01.2007 r III CZP 130/06 – OSNC z 2008 r. nr 1, poz. 1, uchwała 7 SN z 20.12.1963, III PO 17/63 – OSNCP z 1964, nr 6, poz. 107), że wygrywającym proces współuczestnikom , o których mowa w art. 72 § 1 pkt. 1 kpc, a takimi są powodowie , bo ich prawa dochodzone wspólnym pozwem są oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej , reprezentowanym przez tego samego adwokata (a tak było w niniejszej sprawie), Sąd przyznaje zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego adwokata .

Dlatego też przy wartości uwzględnionego roszczenia , które nie przekracza 50.000 zł, powodom należy się od pozwanego tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem I instancji łącznie kwota 2400 zł + 17 zł od pełnomocnictwa (§ 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2009 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie ...- Dz. U nr 163, poz. 1348 z późn. zm.), a zatem każdemu powodowi z tego tytułu należy się kwota 1208,50 zł. Niezależnie od tej kwoty powodce Z. I. od pozwanego należy się jeszcze zwrot uiszczonyj opłaty od pozwu w kwocie 1500 zł i wydatek na biegłego w kwocie 249,18 zł , zaś powodowi J. I. należy się od pozwanego jeszcze zwrot opłaty od pozwu w kwocie 1000 zł i wydatek na biegłego w kwocie 185,46 zł .

Skoro więc Sąd Okręgowy w powyższy sposób rozliczył koszty procesu przed Sądem I instancji, to apelacja powodów i w tym zakresie jest bezzasadna .

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku w pkt. I na podstawie art. 385 kpc .

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 108 § 1 kpc w związku z art. 102 kpc .

W pozwie powodowie domagali się zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę wywołaną tragiczną śmiercią córki w wypadku komunikacyjnym , podnosząc, że odpowiednim zadośćuczynieniem będą kwoty po 104.000 zł (kwota 150.000 zł obniżona o 20% - 16.000 zł wypłacone w postępowaniu szkodowym) . Sąd Okręgowy przyjął, że słusznym zadośćuczynieniem będą nie kwoty po 150.000 zł lecz kwoty po 80.000 zł i to rozstrzygnięcie powodowie potraktowali jako krzywdzące dla siebie i wnieśli apelacje , która nie została uwzględniona .

Mając więc na uwadze charakter sprawy, że ostateczne rozstrzygnięcie sprawy zależne było od uznania Sądu, Sąd Apelacyjny dopatrył się , że z tych powyższych powodów, mamy do czynienia z wypadkiem szczególnym w rozumieniu art. 102 kpc i dlatego też o kosztach postępowania apelacyjnego nie orzekł na podstawie art. 98 kpc, lecz na podstawie art. 102 kpc, przez nie obciążanie powodów kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz strony pozwanej (pkt. II wyroku).